

Kjell Herberts

# Inte bara Sverige

Svenskspråkig flyttning mellan  
Finland och utlandet 2000–2017



MIGRATIONS-  
INSTITUTET

**RAPPORTER 1**

Rapporter 1, 2019

Migrationsinstitutet  
Centret för Svenskfinland

Copyright: Migrationsinstitutet & författare

ISBN 978-952-7167-65-6  
ISSN 2669-8706

Åbo 2019

# **Inte bara Sverige**

**Svenskspråkig flyttning mellan  
Finland och utlandet 2000–2017**

**Kjell Herberts**



# Abstrakt

Svenskspråkigas flyttningsbenägenhet till utlandet har av tradition varit betydligt mera omfattande än finskspråkigas. Denna flyttningstradition fortgår ännu under 2000-talets första decennier.

I rapporten redogörs för den svenskspråkiga flyttningsrörelsen under åren 2000–2017 i statistikens ljus. Svenskspråkiga har en tre gånger större flyttningsbenägenhet än finskspråkiga. Samtidigt har svenskspråkiga en mindre benägenhet att flytta tillbaka till Finland. Detta gäller nettoflyttningen under åren 2000–2017.

Två av tre svenskspråkiga flyttare valde Sverige som destination, medan även till Norge och Danmark kan man notera en finlandssvensk flyttningsrörelse. De som inte flyttar till de skandinaviska länderna väljer framför allt andra EU-länder.

Bakom statistiken finns enskilda flyttare, med olika kompetenser, olika drömmar och olika familjesituationer. Tack vare utflyttares och återflyttares omfattande och uppriktiga svar på en frågelista (Tur och retur) om flyttningsbeslut och erfarenheter av att flytta får vi en inblick i flyttarnas vardag. De svenskspråkiga flyttare som väljer andra destinationer än Sverige förefaller att i högre grad vara karriärflyttare, som flyttar till något (pull-faktorer) såsom ett attraktivt arbete, studiemöjligheter eller familjebildning, medan Sverigeflyttarna i högre grad flyttar från (push-faktorer) arbetslöshet, osäkerhet på arbetsmarknaden och bristande möjligheter att förverkliga sina drömmar i Finland.

Den finlandssvenska flyttaren (till andra länder än Sverige) är mångspråkig och språkkunskaperna är ofta avgörande i yrkeskarriären. I skandinaviska sammanhang ser man sig som brobyggare mellan nordbor, i europeiska och internationella företag finns kompetens för att ha kontakt med samtliga nordiska länder. De sociala medierna, Skype och massmediernas webb-sidor har blivit viktiga redskap för att skapa sociala nätverk med andra flyttare på destinationsorten och för regelbundna kontakter med släkt och vänner i Finland samt nyhetsförmedling från Finland. Finlandsbilden är genomgående negativ, inte minst vad gäller synen på invandrare och svenska språket och ett i övrigt hårdnat samhällsklimat. Intresse för återflyttning är kopplat till familjeangelägenheter, såsom barns skolgång, separation, anhörigas sjukdom, pensionering etc. En del återvänder efter att arbetskontraktet löpt ut, medan andra gärna vill flytta vidare till andra länder. Att flytta ingår som en djupt rotad och till synes okomplicerad komponent i den finlandssvenska livsstilen.

# Innehåll

Abstrakt.....	5
Förord .....	8
1. Inledning .....	9
Del I: Flyttningsmönster enligt statistiken .....	11
2. Flyttning till och från Finland åren 2000–2017 .....	12
3. Återflyttning .....	18
Del II: Flyttarnas perspektiv .....	22
4. Varför flytt? .....	23
5. Språk i vardagen – fördelar, flexibilitet och framtid .....	27
6. De sociala nätverken .....	32
7. Mötet med okunskapen .....	35
8. Finlandsbilden .....	37
9. Återflytt?.....	40
10. Återflyttare: Därför! .....	46
11. Sammanfattning .....	49
Källor.....	51
Författaren .....	51

## Figurer

1. Svenskspråkigas flyttning till Sverige, Norge, Danmark samt övriga länder 2000–2017. Absoluta tal .....	13
2. Svenskspråkigas utomnordiska flyttning 2000–2017. Absoluta tal .....	14
3. Flyttningsbenägenhet i promille till Sverige och andra länder 2000–2017, enligt språk .....	15
4. Svenskspråkiga flyttare enligt kön och destination 2000–2015, i procent .....	16
5. Utflyttare 2000–2015 enligt ålder och språk, i procent .....	17
6. Återflyttning från nordiska länder 2000–2017, enligt språk. Absoluta tal .....	19
7. Total utflyttning och återflyttning 2000–2017 till EU (förutom Sverige, Danmark), enligt språk. Absoluta tal. ....	19
8. Total utflyttning 2000–2017 till vissa länder och världsdelar, enligt språk. Absoluta tal. ....	20
9. Total återflyttning 2000–2017 från vissa länder och världsdelar, enligt språk. Absoluta tal. ....	20
10. Nettoåterflyttning från Sverige, Norge, Danmark, övriga EU-länder samt total nettoåterflyttning 2000–2017, enligt språk .....	21
11. Everett Lees migrationsmodell (1966).....	24

## Tabeller

1. Utflyttning från Finland 2000–2017 till Sverige resp. andra länder 2000–2017 enligt destination och språk.....	12
2. Pull- och pushfaktorer som orsaker till flytt till Sverige, respektive andra länder.....	25

# Förord

Frågan om finlandssvensk emigration har stötts och blöts i medierna allt sedan 1800-talet. Emigrationen har riktat sig till olika länder under historiens lopp, dock har de flesta emigranter under efterkrigstiden sökt sig till det västra grannlandet. Denna finlandssvenska emigration till Sverige har varit föremål för otaliga rapporter, utredningar och avhandlingar. Det som man i mindre grad har fokuserat på, är den finlandssvenska emigrationen till övriga länder, såsom länder inom EU och Nordamerika.

Rapporten *Inte bara Sverige*, handlar om flyttningsprofiler och motiv bakom emigrationen till övriga länder under åren 2000 – 2017. Bland resultaten som forskare Kjell Herberts kommit fram till, kan nämnas att andra EU-länder och Nordamerika är mera populära bland de finskspråkiga än bland svenskspråkiga befolkningen. Samt att finskspråkiga emigranter är mera benägna att återvända än de svenskspråkiga. Vidare visar resultaten att man gärna flyttar för att studera eller för att få ett bättre jobb, samt även för ren nyfikenhets skull. Men också ett hårdnat samhällsklimat spelar en viss roll här.

Jag vill rikta ett varmt tack till rapportens författare Kjell Herberts för en intressant och belysande rapport.

Magnus Enlund

Projektledare

Migrationsinstitutet/Centret för Svenskfinland



# 1. Inledning

Finlandssvensk emigration och återvandring har egentligen en längre historia än själva Svenskfinland. Begreppet finlandssvensk togs i allmänt bruk först under 1910-talet, men svenskbygderna och de svenska eller svenskdominerade socknarna hade långt före det kännetecknats av en omfattande emigration.

Under 1860-talet var det inte ovanligt att man från Österbotten reste från Storfurstendömet till S:t Petersburg för arbete. Från 1850-talet framåt flyttade man från svenska Österbotten till Norrlandskusten, då sågarna och trävaruindustrin behövde skogshuggare och sågverksarbetare. Ofta handlade det om säsongarbete, en sorts långpendling. Emigrationen till Amerika började ta fart under 1880-talet och de svenskspråkigas andel var från början mycket stor. (Hartonen et al. 2016.)

Så småningom ebbade emigrationen till Amerika ut och Sverige kom ånyo in i bilden, under efterkrigstiden. Den gemensamma nordiska arbetsmarknaden, som skapades 1954, betydde att man kunde flytta mellan de nordiska länderna utan pass och till och med utan arbetstillstånd. Flyttningrörelsen från Svenskfinland till Sverige, liksom de finskspråkigas flyttning till Sverige har långt följt de ekonomiska konjunkturcyklerna. Återvandringen har långt följt högkonjunkturer i Finland.

Ett faktum, som dock kännetecknat emigrationen är att i snitt 20–25 procent av de emigrerade finländarna har varit svenskspråkiga, fastän svenskspråkigas andel i landet har legat under 10 procent.

Man kan med fog påstå att emigrationen varit en del av den finlandssvenska livsstilen. Det gäller hela det svenskspråkiga området, men speciellt Åland och Österbotten, där också andelen enspråkiga varit stor och den kulturella och språkliga närheten till Sverige varit påtaglig på många sätt. Men redan Amerikaemigrationen skapade en flyttningstradition, som i sin tur lett till att man haft familjemedlemmar, släktingar och vänner som i sin tur bäddat för och underlättat ytterligare emigration.

Med tanke på finlandssvenskarnas numerära sårbarhet och då emigrationen varit tämligen omfattande har emigrationen ofta setts som en ödesfråga "för den svenska folkstammen". Under olika perioder har utflyttningen lyfts fram som ett allvarligt samhällsproblem. Mera sällan har fördelar med återflyttning lyfts fram såsom nyttan av medföljande ekonomiskt kapital, kompetenser och innovationer.

Även under 2000-talet har emigrationen, speciellt till Sverige, varit omfattande. Ett nytt element är att andelen flyttare från Nyland ökat och att inte minst välutbildade, även tvåspråkiga finlandssvenskar, valt att flytta.

Många återvänder, förr eller senare, men svenskspråkigas återflyttningsbenägenhet har i allmänhet varit lägre än finskspråkigas.

Tankesmedjan Magma har i två färskas rapporter kartlagt den svenskspråkiga flyttningsrörelsen till och från Sverige (Kepsu 2016, Kepsu & Henriksson 2019).

Föreliggande kartläggande rapport publiceras av Centret för Svenskfinland vid Migrationsinstitutet i samarbete med Tankesmedjan Magma. Här fokuseras på svenskspråkigas flyttning till och från andra länder än Sverige. För jämförelsens skull finns en del material även om flyttningsrörelsen mellan Finland och Sverige.

Basmaterialen för samtliga tre rapporter är Statistikcentralens flyttningsstatistik för åren 2000–2017 samt i de två senare rapporterna material från frågelistan Tur och retur (SLS 2306), från hösten 2016. Frågelistan riktade sig till utflyttade och återflyttade svenskspråkiga. Projektet genomfördes i samarbete mellan Svenska litteratursällskapet, Migrationsinstitutet, Åbo Akademi och FRIS (Finlandssvenskarnas riksorganisation i Sverige). De finlandssvenska dagstidningarna deltog inte minst med information om frågelistan i sina webb-upplagor.

I föreliggande rapport har de svarare (ca 130) som haft erfarenhet av att flytta till andra länder än Sverige under åren 2000–2017 medtagits. Även om materialet är kvalitativt, är det tillräckligt stort och samstämmigt för att ge viktig information om dagens finlandssvenska flyttare, även om man bör vara något försiktig med generaliserbarheten.

# **Del I: Flyttningsmönster enligt statistiken**

## 2. Flyttning till och från Finland åren 2000–2017

Emigration, eller utflyttning från Finland statistikförs kontinuerligt av Statistikcentralen. Eftersom kriterierna under en längre tid varit oförändrade kan pålitliga tidsserier göras.

Tabell 1 utvisar den totala utvandringen av svensk- och finsktalande från Finland under åren 2000–2017, enligt destination. (Andra modersmål har här utelämnats, då denna flyttningsrörelse har en helt annan karaktär.) Förutom Sverige finns Norge och Danmark separat, medan övriga länder finns uppdelade i större block, eller enligt världsdel. "Andra EU-länder" är den största destinationen, bland finskspråkiga. Här dominerar länder som Storbritannien, Tyskland och Spanien. (Statistikcentralen.)

Det uppenbara är att Sverige utgör destination för hela två av tre svenskspråkiga flyttare (66 procent), medan knappt var fjärde finskspråkig flyttare (24 procent) valde Sverige, i snitt inte ens 2 000 finskspråkiga per år. Som jämförelse kan nämnas att under toppåren för nutida emigration, 1969 och 1970, flyttade ca 40 000 finländare till Sverige, vardera året. (Statistikcentralen.)

Om Sverige exkluderas blir fördelningen jämnare mellan språkgrupperna. Svenskspråkiga har dock en större benägenhet att flytta till Norge och Danmark,

**Tabell 1. Utflyttning från Finland 2000–2017 till Sverige resp. andra länder 2000–2017 enligt destination och språk. (Källa: Statistikcentralen.)**

Utflyttning 2000-2017	Svenskspråkiga			Finskspråkiga		
		%	% inte Sverige		%	% inte Sverige
Sverige	21140	66	-	33398	24	-
Norge	1905	6	21	9157	6	8
Danmark	1120	4	12	5720	4	5
Andra EU-länder	4795	15	41	58280	41	54
Övriga Europa	730	3	5	6286	4	6
Nordamerika	1007	3	8	13787	10	13
Sydamerika	106	0	1	1145	1	1
Asien	621	2	7	8107	6	8
Afrika	98	0	1	1069	1	1
Oceanien	235	1	2	3082	2	3
Okänt	156	0	2	906	1	1
TOTALT	31916	100 %	100 %	140991	100 %	100 %

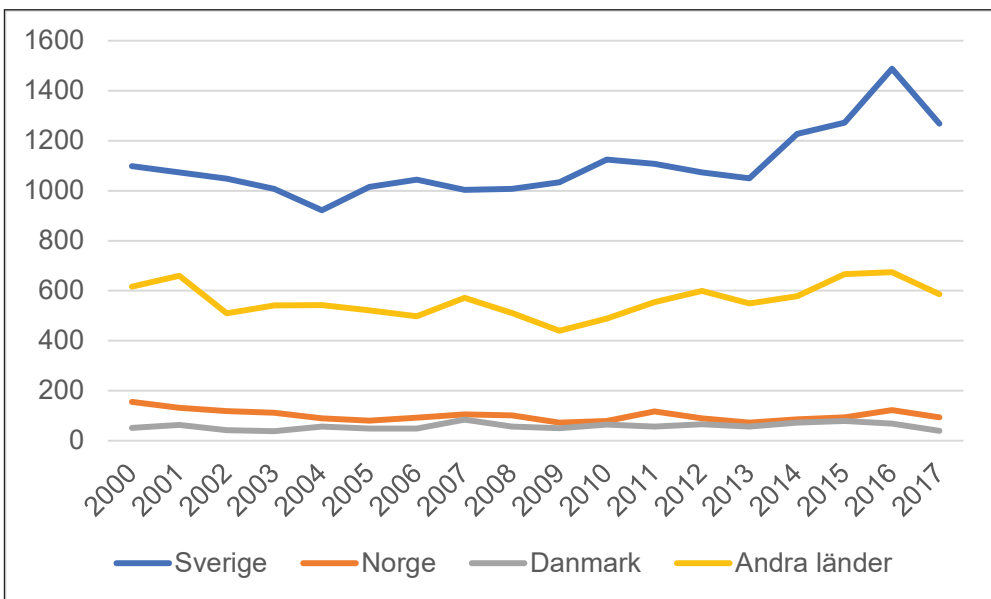
medan andra EU-länder och Nordamerika har en något större attraktionskraft hos finskspråkiga flyttare.

I snitt emigrerade närmare 9 600 finländare årligen 2000–2017. Av dem var 1 770, eller drygt 18 procent svenskspråkiga. Svenskspråkiga utgör 5,6 procent av alla svensk- och finskspråkiga finländare (då andra språk exkluderats). Svenskspråkiga har alltså haft tre gånger högre flyttningsbenägenhet än finskspråkiga. Av figuren framgår omfattningen av den svenskspråkiga flyttningen under den undersökta tidsperioden 2000–2017. Utflyttningen till Sverige låg kring 1000 personer per år fram till 2013, då den började öka och toppade med 1500 utflyttare år 2016, för att ånyo sjunka 2017. Emigrationen till utomskandinaviska länder följde samma trender, med mindre avvikelser. Antalet svenskspråkiga som flyttat till andra länder har legat kring 600 per år.

Utvandringen till Norge har i snitt varit 100 svenskspråkiga per år, utgångsåret 2000 flyttade dock 155. Flyttningsrörelsen till Norge har sedan planerat ut. Det är dock möjligt att den ersatts av långpendling, inte minst bland sjukskötare.

Till Danmark har i snitt flyttat ca 60 svenskspråkiga per år, utan större årliga fluktuationer.

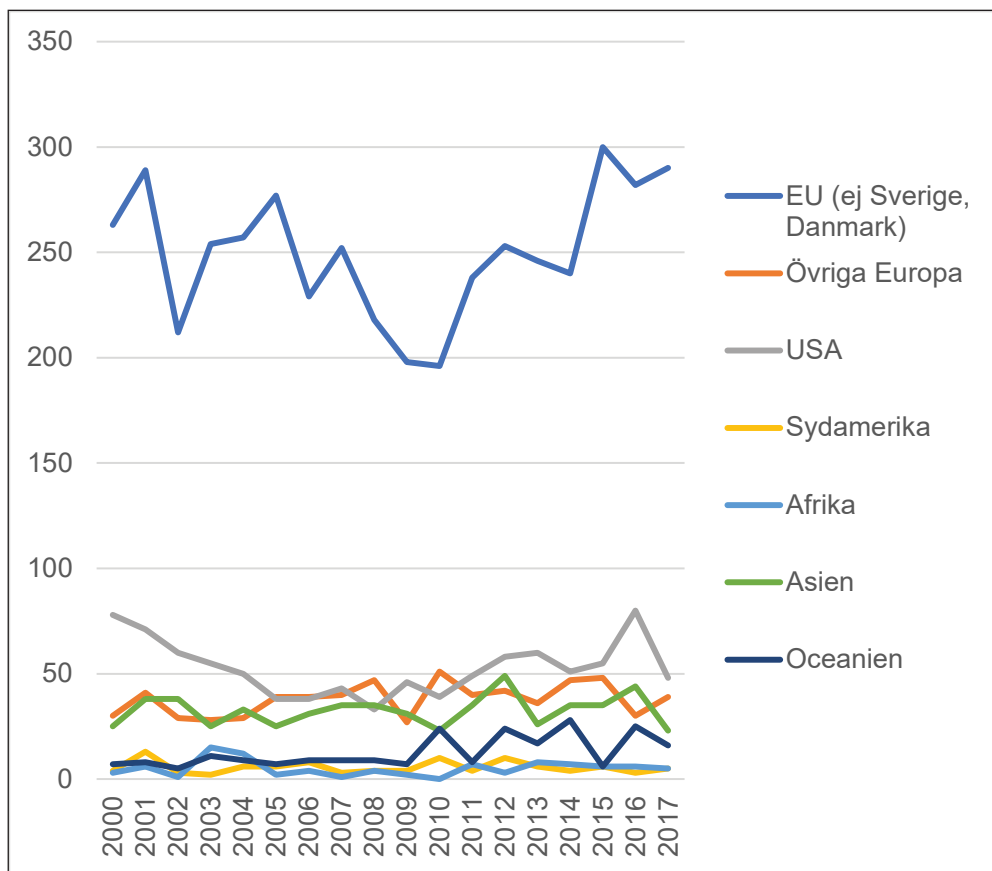
Andra EU-länder (förutom Sverige och Danmark) är också populära destinationer för svenskspråkiga. Storbritannien, Tyskland, Spanien, Estland och Belgien har varit de viktigaste EU-länderna för finländares emigration. (Uppgifter om hur



Figur 1. Svenskspråkigas flyttning till Sverige, Norge, Danmark samt övriga länder 2000–2017. Absoluta tal. (Källa: Statistikcentralen.)

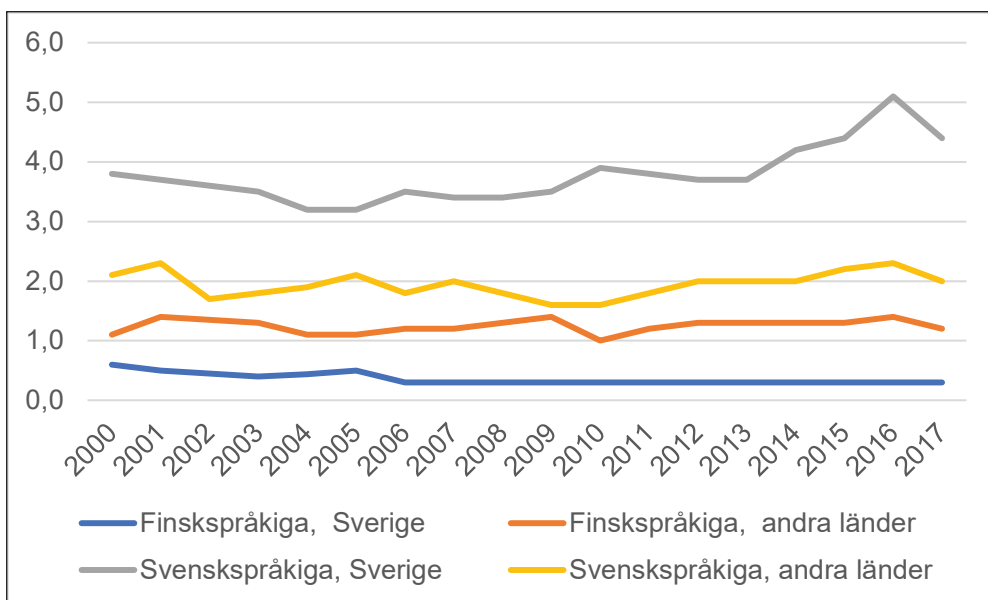
språkgrupperna fördelar sig finns inte i denna statistik). Antalet svenskspråkiga som flyttat till EU-länder har fluktuerat mellan 200 och 300, med ett genomsnitt på ca 250 individer per år.

Övriga Europa och övriga världsdelar finns med som destinationer varje år, men i betydligt blygsammare skala. Noteras kan att finskspråkigas ökade intresse för USA inte kan noteras bland svenskspråkiga.



Figur 2. Svenskspråkigas utomnordiska flyttning 2000–2017. Absoluta tal. (Källa: Statistiska centralen.)

Flyttningsbenägenheten mäts oftast i promille, alltså antalet flyttningar per 1000 invånare. Svensk- och finskspråkigas flyttningsbenägenhet till Sverige resp. övriga länder framgår av figur 3, en figur som är nästan identisk med figur 1, men här som stapeldiagram och i relation till befolkningsunderlaget. Svenskspråkigas flyttningsbenägenhet till Sverige har alltså legat strax under 4 promille, för att öka i slutet av perioden. Även då Sverige exkluderas är svenskspråkigas flyttningsbenägenhet kring 2 promille. Finskspråkigas flytt-



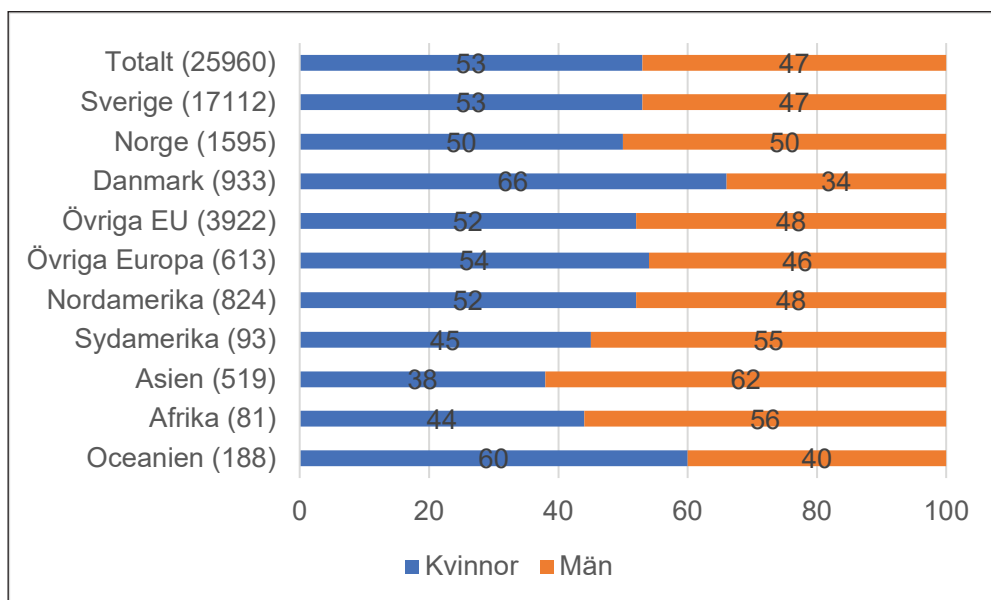
Figur 3. Flyttningsbenägenhet i promille till Sverige och andra länder 2000–2017, enligt språk. (Källa: Statistikcentralen.)

ningsbenägenhet till Sverige har planat ut, medan den för andra länder ligger tämligen stabilt kring 2 promille.

Med en flyttningsbenägenhet på drygt 6 promille har alltså svenskspråkiga en tre gånger högre emigrationsbenägenhet än finskspråkiga i relation till befolkningsunderlaget.

Könsfördelningen bland de svenskspråkiga flyttarna har varit jämn. Kvinnor har en något högre flyttningsbenägenhet, då 53 procent av de finlandssvenska flyttarna (åren 2000–2015) var kvinnor (av samtliga finlandssvenskar är 51 procent kvinnor). Könsfördelningen bland flyttarna till Norge är fifty-fifty, något som kan förefalla överraskande, då den allmänna uppfattningen är att Norge framför allt lockar sjukskötare. Två av tre svenskspråkiga flyttare till Danmark är däremot kvinnor och även till Oceanien är kvinnodominansen stor. Männerna dominerar bland flyttarna till Asien, Afrika och Sydamerika.

Svenskspråkiga och finskspråkiga flyttares åldersfördelning skiljer sig något. Av de som flyttade under perioden 2000–2015 var de svenskspråkiga i snitt yngre (figur 5). Andelen unga (0-14 åringar) är något större bland finskspråkiga beroende på familjflyttning. Att ålderskategorin 15-24 åringar är så starkt företrädd bland svenskspråkiga kan förklaras av att många väljer att studera i utlandet och även skaffar sitt första jobb i utlandet, oftast i Sverige. Tröskeln för unga finlandssvenskar att flytta är låg. Svenskspråkiga "karriärflyttare" finns förmodligen i äldre ålderssegment.

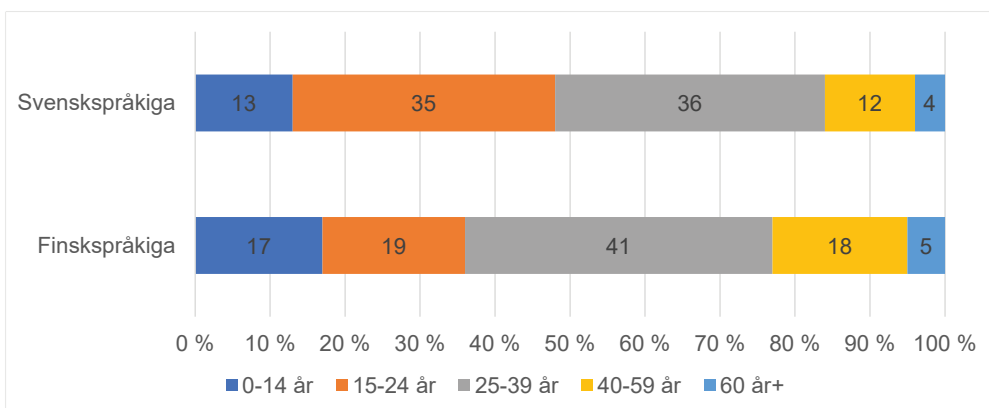


Figur 4. Svenskspråkiga flyttare enligt kön och destination 2000–2015, i procent. (Källa: Statistikcentralen.)

Den regionala dimensionen är i regel alltid av intresse i finlandssvenska undersökningar. Regionerna har olika karaktär bl.a. i fråga om språkförhållanden, näringsstruktur, demografi och flyttningstradition. Det vore naturligt att även i denna rapport se på de olika regionernas särdrag.

Då utflyttningen av idag ofta går från studieorter, som därigenom får en hög utflyttningsbenägenhet, missar man lätt den flerstegsflyttning som studeranden står för. Det framgick inte minst av svaren på frågelistan Tur och retur, som redovisas i rapportens andra del. Många av de som flyttat från Helsingfors och Åbo hade ursprungligen flyttat från andra regioner, inte minst Österbotten. Ett totalt fokus på utflyttningskommun eller -län kan leda till missvisande slutsatser. Av denna anledning har vi lämnat bort den regionala dimensionen i denna rapport.





Figur 5. Utflyttare 2000–2015 enligt ålder och språk, i procent. (Källa: Statistikcentralen.)

### 3. Återflyttning

Att flyttning följs av återflyttning är en självklarhet. Frågan är bara hur omfattande den är och hur man skall mäta återflyttningsbenägenheten. Idealiskt vore att följa flyttarens livscykel och flyttningsmönster. En del återvänder aldrig, en del flyttar ganska snart tillbaka, medan en del återvänder efter många år, kanske efter en hel yrkeskarriär i utlandet. Slutligen finns en grupp som nästan har flyttning som livsstil, man flyttar av och an och byter land och arbete med jämna mellanrum.

Det som tidigare kännetecknade emigrationen, en omfattande förflyttning även av möbler och bohag, och sågs som någonting tämligen definitivt, har idag ersatts av en lätt rörlighet, ibland utan definitiva planer. Tanken bakom EU har varit att stöda en fri individuell rörlighet inom unionen. Även globalt har den fria rörligheten underlättats och allt fler hinder har undanröjts. Tack vare det finska passet möjliggörs i dag finländares resor och vistelser i andra länder som bara för några generationer tillbaka sågs som en omöjlighet.

I denna rapport fokuseras på utflyttning och återflyttning under åren 2000–2017. Detta betyder att det bara är nettoåterflyttningen vi kan mäta under perioden, inte återflyttningen på individnivå, som naturligtvis borde vara den mest tillförlitliga och givna komponenten.

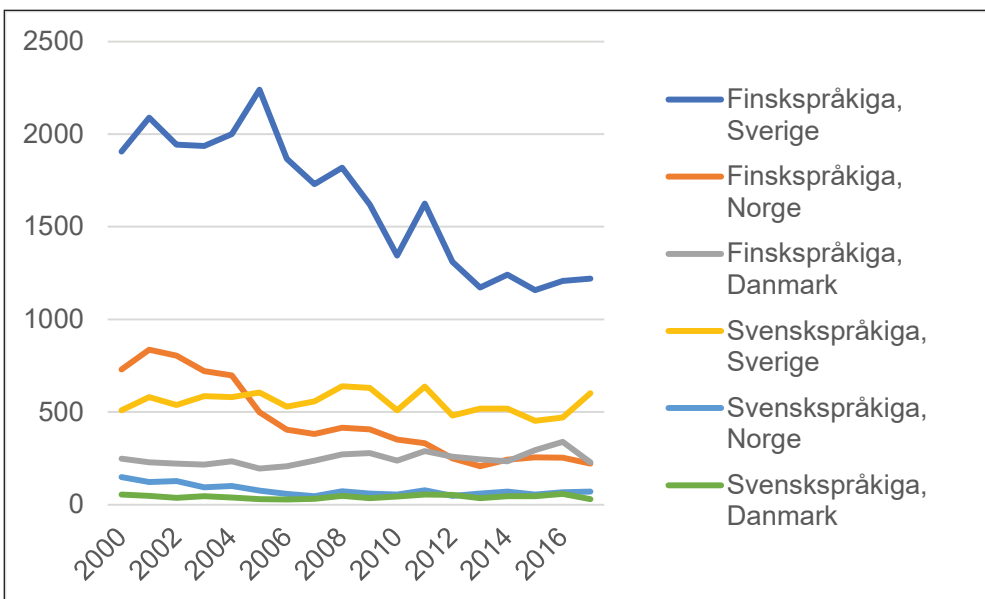
Figur 6 visar nettoåterflyttningen från de nordiska länderna Sverige, Norge och Danmark i absoluta tal för finsk- och svenskspråkiga. Finskspråkigas återflyttning i absoluta tal var omfattande i början av perioden, men har senare avtagit, då samtidigt också utflyttningen till Sverige avtagit. Finskspråkigas återflyttning från Norge uppvisar samma trend.

Svenskspråkigas återflyttning från Sverige har legat på i stort sett samma nivå under hela perioden, runt 500 personer på årsbasis.

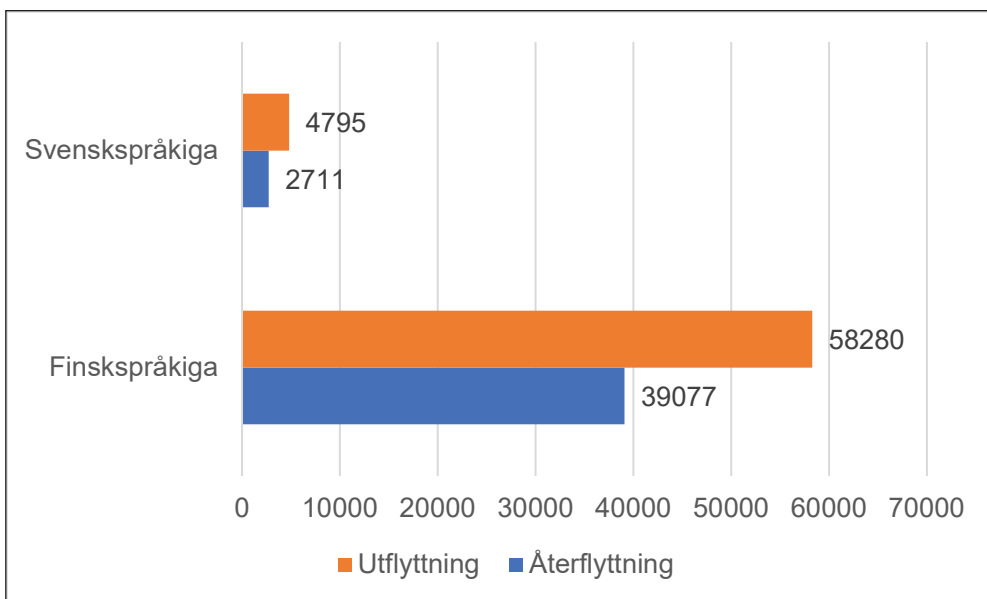
Utflyttningen och återflyttningen till andra länder framgår av figurerna 7–9, där de absoluta talen finsk- respektive svenskspråkiga framgår.

Nettoåtervandringen 2000–2017 bland finskspråkiga var totalt sett hela 74,8 procent, men bland svenskspråkiga endast 52,2 procent. Det betyder att den finskspråkiga nettoförlusten var 25 procent, men den svenskspråkiga nettoförlusten nästan 50 procent. Totalt 13,4 procent av återflyttarna under perioden var svenskspråkiga, medan de utgjorde 18 procent av utflyttarna.

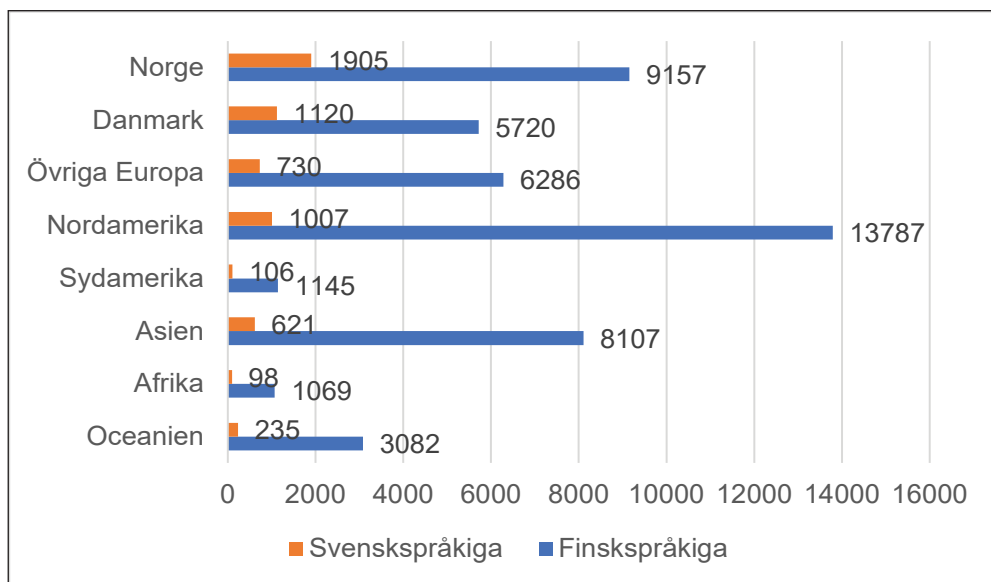
Bäst framgår de stora skillnaderna mellan språkgrupperna av figur 10. Under den undersökta perioden var de finskspråkigas nettoåtervandring från Sverige hela 88,1 procent, vilket delvis förklaras av att emigrationen till Sverige samtidigt stannade upp. Den svenskspråkiga flyttningsrörelsen mellan Finland och Sverige har en helt annan karaktär och dimension. Den svenskspråkiga nettoåtervandringen till Sverige stannade på 47 procent.



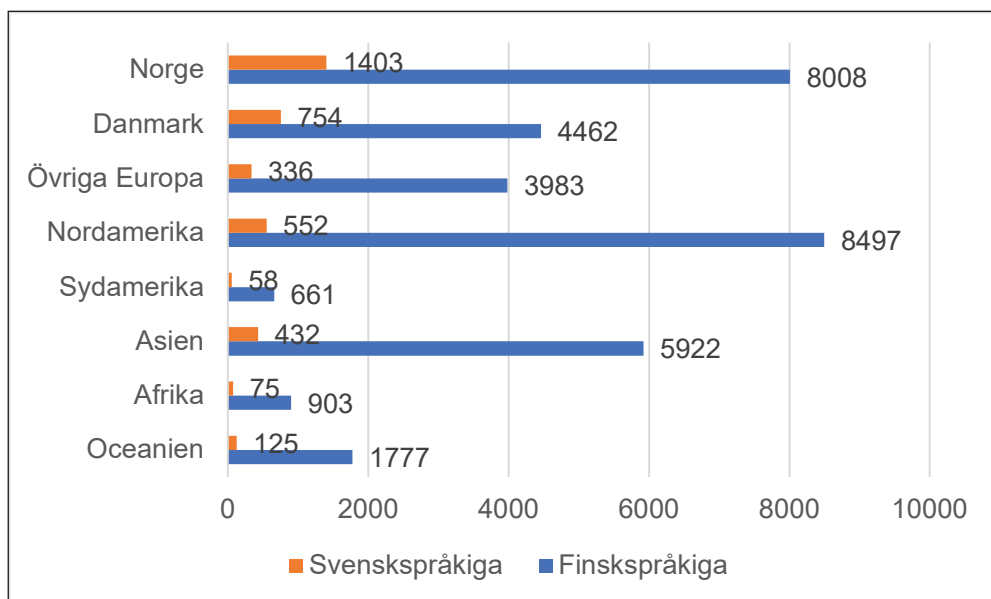
Figur 6. Återflyttning från nordiska länder 2000–2017, enligt språk. Absoluta tal. (Källa: Statistikcentralen.)



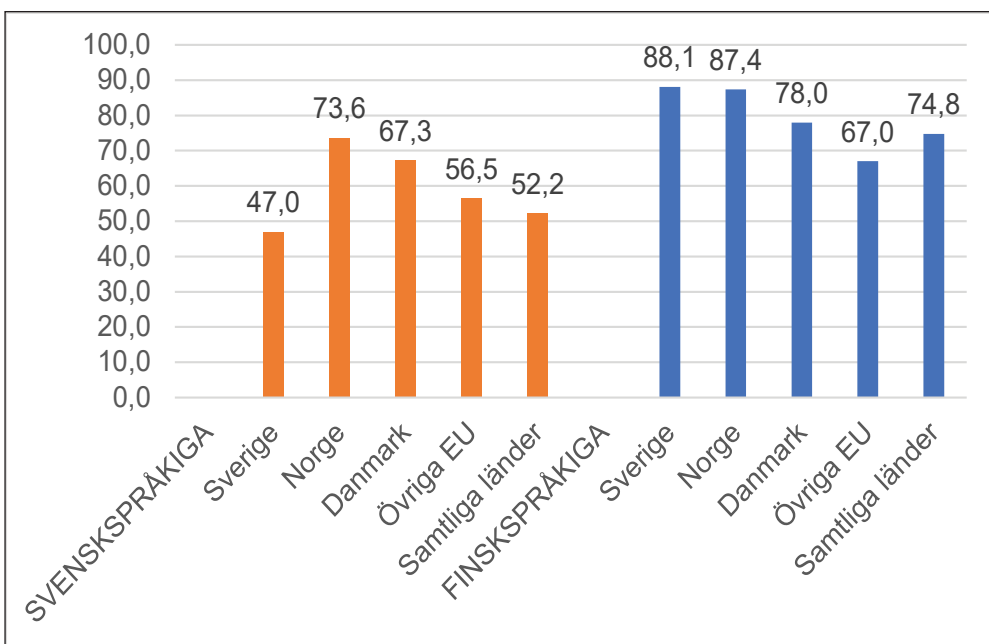
Figur 7. Total utflyttning och återflyttning 2000–2017 till EU (förutom Sverige, Danmark), enligt språk. Absoluta tal. (Källa: Statistikcentralen.)



Figur 8. Total utflyttning 2000–2017 till vissa länder och världsdelar, enligt språk. Absoluta tal. (Källa: Statistikcentralen.)



Figur 9. Total återflyttning 2000–2017 från vissa länder och världsdelar, enligt språk. Absoluta tal. (Källa: Statistikcentralen.)



Figur 10. Nettoåterflyttning från Sverige, Norge, Danmark, övriga EU-länder samt total nettoåterflyttning 2000–2017, enligt språk. (Källa: Statistikcentralen.)

Skillnaderna är inte lika stora för andra länder, men man kan konstatera att den svenskspråkiga nettoåterflyttningen från Norge, Danmark och övriga EU-länder har varit tio procentenheter lägre än den finskspråkiga återflyttningen.

Svenskspråkiga flyttare har en större benägenhet att stanna i utlandet än finskspråkiga. Det finns säkert många förklaringar till detta. En del av dem framgår med all önskvärd tydlighet av flyttarnas egna berättelser, som vi tar del av i följande avsnitt.

## **Del II: Flyttarnas perspektiv**

## 4. Varför flytt?

Beslut att flytta fattas oftast på basen av olika överväganden. Flyttningsbeslut är ju oftast individuella, även om det sker i samråd med familj och närstående. Som övergripande faktor lyfts oftast arbetsmöjligheterna fram och dessa är naturligtvis ofta kopplade till ekonomiska cykler. Lågkonjunktur och recession leder ofta till en större migrationsbenägenhet, medan högkonjunktur leder till återflyttning eller nyinflyttning.

Strukturell arbetslöshet eller ökad sysselsättningsgrad inom olika branscher skapar rörlighet av individer med specialkunskaper.

Oberoende av eller jämsides med faktorer i omgivningen som styr individens möjligheter finns naturligtvis helt subjektiva element hos individen i dennes tillvaro, såsom vantrivsel, separation, arbetslöshet eller familjebildning, karriärmöjligheter, nyfikenhet och helt enkelt äventyrlust.

Lee (1966) har utvecklat en ofta använd teori om migrationen som används som förklaringsmodell till varför människor flyttar. Han kallade negativa förhållanden, som stöter iväg en flyttare till push-faktorer och de positiva förhållanden som lockar eller drar en till en potentiell destination för pull-faktorer. Men såväl push- som pull-faktorer finns i regel både på hemorten och på den nya orten. (Se figur 11.)

Mellan hemorten och destinationsorten kan finnas en del mellankommande hinder, som omöjliggör eller försvårar flyttningen. Det kan handla om möjligheter att få visum, avstånd, kostnader eller andra faktorer man själv inte kan rå över.

Få flyttare sätter sig ned och gör en konkret lista över pull- och pushfaktorer, men ställer man frågan om man tänkt flytta eller varför man flyttat får man i regel spontana svar, där push- och pullfaktorer radas upp.

I frågeundersökningar är det inte ovanligt att forskaren/utfrågaren räknar upp en mängd faktorer som eventuellt kan spela eller har spelat en roll vid ett beslut om att flytta eller inte flytta. Det är dock tämligen vanskligt att mäta vikten av olika faktorer och sällan kan man erbjuda en komplett lista över flyttningsorsaker.

Ett exempel: En flyttare som vantrivs i sitt arbete, men som drömmer om att se världen, lära sig språk och samtidigt har en släkting som lovat skaffa en bra bostad om hen flyttar till dennes bostadsort. I detta fall finns såväl pull- som pushfaktorer som påverkar flyttningsbeslutet. Samtidigt har push- och pullfaktorerna i regel motsatta faktorer på den andra orten. Vantrivseln i arbetet kan vägas upp av en god och trygg lön, av familjeskäl vill man helst stanna hemma, osäkerheten om arbetsmöjligheter kanske är större än trygghet i att få en lämplig bostad o.s.v.

## Origin and Destination Factors and Intervening Obstacles in Migration



Figur 11. Everett Lees migrationsmodell (1966).

Öppna frågor om flyttningsorsaker, s.k. kvalitativa frågor, fungerar i regel bättre än styrda kvantifierbara frågor med givna, men begränsade svarsalternativ.

Svårigheten med öppna frågor är emellertid att kvantifieringen blir utmanande. Öppna svar uppvisar stora subjektiva skillnader och överskådligheten kan bli lidande.

I frågelistan Tur och retur, som drygt tre hundra utflyttade eller återflyttade finlandssvenskar svarade på fanns en fråga om orsaker till flyttningen. Även om motiven är högst individuella finns det påfallande likheter i svarsmönstren.

En enkel klassificering av svaren (se tabell 2.), där flera alternativ kan samvariera visar att sysselsättning (studier, praktik, arbete) och familjeskäl (någon annan i familjen flyttar, ens partner bor i utlandet) oftast nämns. Likaså, och oberoende av dessa orsaker, lägger man gärna till helt personliga skäl, att man vill se världen, vill ut på äventyr etc.

Brist på lämplig studieplats, eller avsaknad av speciell utbildning (på svenska) samt arbetslöshet eller (hot om) permittering uppges ofta som push-faktorer. Inte sällan nämns språket som en faktor, det att man inte anser sig behärska finska tillräckligt väl, eller att språk- och samhällsklimatet gör att man gärna flyttar. Detta gäller speciellt de som valt att flytta till Sverige. Att Sverige ses som en del av den finlandssvenska arbetsmarknaden förefaller helt tydligt. För Sverigeflyttarnas del är push-faktorerna fler, det att man ser sig mer eller mindre nödgad att flytta.

De som flyttat till andra länder lyfter mera frekvent fram pull-faktorerna. Här handlar det om något äldre karriärflyttare, som tar till vara möjligheter



Tabell 2. Pull- och pushfaktorer som orsaker till flytt till Sverige, respektive andra länder. (Källa: Svenska litteratursällskapet, Tur och Retur, 2016.)

	Sverige		Övriga länder	
	N	%	N	%
<b>PULL-FAKTORER</b>				
Arbete	38	15	28	21
Studier, au-pair, praktik	46	18	34	25
Äventyrlust, nyfikenhet	30	12	19	14
Familjeförhållanden	39	15	25	19
Andra familjemedlemmar	11	4	3	2
		64 %		81 %
<b>PUSH-FAKTORER</b>				
Arbetslöshet	33	13	13	10
Familjeskäl	10	4	3	2
Språket	32	13	2	2
Samhällsklimatet	15	6	7	5
		36 %		19 %
<b>TOTALT</b>	<b>254</b>	<b>100 %</b>	<b>134</b>	<b>100 %</b>

som arbetsmarknaden erbjuder. Men även här är studiemöjligheter och familjeskäl viktiga.

Vid redovisningen av de öppna svaren har Sverigeflyttarna exkluderats. Endast om man flyttat även till andra länder, via Sverige, eller från andra länder till Sverige har flyttarens erfarenheter beaktats. Här några alltså flyttningsmotiv, bland dem som flyttat till andra länder, främst för att ge några verbala exempel utifrån klassificeringen ovan.

Jag sökte och fick fast tjänst i en internationell organisation. *Destination: Italien.*

Jag hade alltid drömt om att åka på utbyte, speciellt inom Norden. När jag mötte min blivande norska man fick jag orsak att förverkliga min dröm. *Norge.*

Kärleken gjorde att jag flyttade. *Tyskland.*

Ville pröva på att bo i ett annat land efter studierna, och det var lätt att hitta jobb. *Irland.*

Var singel. Jag fick ett jobb i Bryssel, min partner flyttade med. *Belgien.*

Ett unikt magistersprogram vid Copenhagen Business School. *Danmark.*

Jag fick en plats i en forskningsgrupp vid ett universitet i England. Min professor i Finland föreslog att jag skulle söka. *Storbritannien.*

Jag var 14 vid flytten, så det var pappas beslut. *Nederländerna.*

## 5. Språk i vardagen – fördelar, flexibilitet och framtid

Modersmålet och språkkunskaper har en speciell betydelse för den finlandssvenska flyttningsrörelsen, eftersom språket (eller snarare bristande kunskaper i ett språk, finska) kan höja emigrationsbenägenheten, om än som push-faktor. Samtidigt kan språket i Sverige, och delvis även i Norge sänka emigrationströskeln och utgöra en pull-faktor.

Emigration till andra länder förutsätter kunskaper i andra språk, för att man skall kunna studera, arbeta eller att ha ett rikt socialt liv. Engelskan är här naturligtvis viktigast, nästan oberoende av destination. Men kan man det lokala språket har men större möjligheter att integreras socialt i arbets- och samhällsliv.

Ett intryck man får av svaren är att de finlandssvenska emigranternas språkkunskaper uttryckligen är en fördel i yrkeskarriären. I Norge och Danmark blir man ofta brobyggare mellan skandinaver, i andra delar av Europa har man klar fördel av att känna till hela Norden, eftersom man även kan (åtminstone tillfredsställande) kommunicera med Finland på finska. Finlandssvenskar rör sig obehindrat i den språkliga gräddfilen, nästan oberoende av arbetsuppgift.

Det att jag har finlandssvenska som modersmål underlättar det dagliga livet, norska och svenska är ju så lika språk. En kort period jobbade jag med vårt finska kontor och deras kunder för att jag kan finska. Det var lite kul faktiskt. *Kundrådgivare, Norge.*

Att ha ett rikt nätverk runt om i Norden är fördelaktigt i arbetslivet. Jag uppfattar finlandssvenskar som brobyggare och förvånas ständigt över hur brett kontaktnät många finlandssvenskar har, säkert just för att så många rört på sig. *Tjänsteman, Norge.*

Jag anser att min finlandssvenska bakgrund är guld värd. Jag jobbar på ett nordiskt bolag där man talar blandat svenska, danska och norska. *Studerande, Danmark.*

Jag jobbar inom det nordiska samarbetet och där är det en självklarhet att alla skandinaviska språk fungerar lika bra. *Kommunikationschef, Danmark.*

I mitt arbete använder jag mig av mina finskakunskaper och jag har anlitats på grund av att jag är finlandssvensk. *Doktorand, Danmark.*

Min arbetsposition kräver någon som kan svenska och finska, perfekt för mig. *Marknadsförare, Danmark*

Det spelar definitivt roll att jag är från Finland då jag kan både svenska och finska. *Seniorrådgivare, Danmark*

Arbetsplatsen är nordisk, känner mig som finlandssvensk och finsk. *Avdelningschef, Danmark*

I mitt arbete använder jag ibland mina svenska och finska språkkunskaper, men jag har vid jobbsökning blivit bortvald då jag inte har danska som modersmål. *Projektledare, Danmark*

Känner mig främst nordisk, då jag har mycket att göra med svenskar, norrmän, danskar och finnar varje dag. *Content manager, Danmark.*

I mitt arbete har jag kontakt med kunder i Sverige, Finland, Danmark och Norge. Oberoende av vem jag talar med är jag avvikande. Någon gång har jag äran att tala med en finlandssvensk och det känns speciellt. Det är en fördel att vara finlandssvensk. *Manager, Storbritannien.*

Jobbar som översättare och svenska-finska är en av mina språkkombinationer. *Översättare, Storbritannien.*

En finländsk organisation finansierar min tjänst och chefen är svensk, jag använder finska, svenska, engelska och franska för det mesta. Ibland polska och tyska. *Sakkunnig, Belgien.*

Jag jobbar i ett svenskt team som enda finlandssvensk. Förutom svenska talar jag engelska, franska och finska i vardagen. *Jurist, Belgien.*

Jag pratar svenska, finska och engelska varje dag och lyssnar på tyska och franska dagligen. *EU-anställd, Belgien.*

Min sambo var från Marocko och sinsemellan talade vi engelska, i arbetet hade det stor betydelse att jag var från Finland pga språkkunskaperna: finska, svenska, engelska. *Affärsbiträde, Spanien.*

Jag jobbar med den nordeuropeiska marknaden, så min finlandssvenskhet hjälper mig nog. *Manager, Nederländerna.*

Jag har haft nytta av mina språkkunskaper i arbetet samt Finlands rykte om att ha väldigt bra utbildning. I arbetet använder jag svenska, engelska och finska. *Country Manager (Sweden), Tyskland.*

Jobbet i Marseille fick jag mycket tack vare mina språkkunskaper som jag använder dagligen i mitt arbete, tyska, franska, engelska och svenska, sällan finska. *Business Developer, Frankrike.*

I arbetet har det spelat en stor roll att jag kommer från Finland, då jag ansvarar för företagets svenska och finska marknad. *Traffic Manager, Frankrike.*

En del upplever att det är enkelt att ta till sig olika språkvarianter i Norden. Standardfinlandssvenska förstås av de flesta i Norden och tröskeln att inte bara förstå utan även tala även lokala varianter av skandinaviska språk är låg.

Intressant är att man som finlandssvensk försöker närma sig det Sverige-svenska språket när man rör sig i Norden, ändå är norskan och finlandssvenskan mera lika på många sätt. *Studerande, Norge.*

Jag känner mig nordiskt. Jag pratar norska med norrmän, svenska med svenskar, finska med finnar och finlandssvenska med finlandssvenskar. *Ergoterapeut, Norge.*

Språket inga problem, vi talar ju nordiska språk som finlandssvenskar, finnarna har det etter värre. *Kökschef, Norge.*

Eftersom alla förstår finlandssvenska i Norge så blir det svårare att gå över till norska eftersom det inte krävs av oss. *Direktör, Norge.*

De var alla, tragiskt nog, vana vid vårdare, som de inte hade ett gemensamt språk med. Jag var något slags mellanting. *Sjukskötare, Norge.*

Inte sällan början finlandssvenskar i Norge, åtminstone till en början anamma blandspråket "svorska", svenska och norska i skön (?) blandning:

Nu pratar jag en form av skandinaviska, eller "svorsk". *Arkitekt, Norge.*

Sällan någon reagerar på att jag är från Finland, eftersom jag pratar lokal dialekt. *Vårdare, Norge.*

Jag talar svorska. Jag får allt svårare att hålla isär norska och svenska. Jag upplever mig som skandinav. *Tradenom, Norge.*

Det blir ofta "svorska", men mitt mål är att kunna prata flytande norska. *Account Manager, Norge*

Pratar norska på jobbet och svorsk på stan. *Sjukskötare, Norge.*

Lärde mig norska på ett halvår, både i tal och skrift. Hade väldigt stor nytta av min österbottniska dialekt. *Tjänsteman, Norge.*

Någon har glömt finskan, andra kan utnyttja den när det minst förväntas:

Jag börjar bli starkare på norska än svenska. Har glömt nästan all finska. *Barnträdgårdslärare, Norge.*

Roligt att prata finska med finska patienter. *Sjukskötare, Norge.*

Norskan upplevs sällan som ett stort problem, värre är det däremot med danskan:

I Danmark talar jag danska efter förmåga, ett tungt och otacksamt värv. *Redaktionssekreterare, Danmark.*

Efter ett halvår gick jag på snabbkurs för skandinaver, som kommunen bjöd på, och jag lärde mig eländet någorlunda. *Socialarbetare, Danmark.*

Jag tycker om ljuva och vackra saker, därmed har danskan varit ett riktigt problem. Få språk är lika fula och obehagliga för både tunga och öron. *Studerande, Danmark.*

Men alla har inte problem med danskan:

"Du talar flot dansk, hvor kommer du fra?" brukar många säga. *Studerande, Danmark.*

Att man värnar om sitt språk, ibland även för kommande generationer, ger följande citat uttryck för:

Min pojkvän är engelsk och vet att han med stor sannolikhet kommer att ha barn som tjartrar finlandssvenska. *Analytiker, England.*

Jag talar inte svenska varje vecka och oftast på Skype snarare än personligen.  
*Coordinator, England.*

Jag har stor nytta av min finlandssvenskhet i mitt arbetsliv eftersom jag fritt kan röra mig mellan det svenska och finska. Jag har fått flera jobb eftersom jag kan tre språk och förstår kulturen i Norden. *Bid Manager, England.*

Jag jobbade fyra-fem år i en museiförening, min finlandssvenska sida hjälpte mig när det gällde viss kundservice. Jag har alltid talat flytande engelska.  
*Marknadsföringsassistent, England.*

Jag pratar engelska 90 %, 5 % tyska och 5 % "rikssvenska" (anpassad finlandssvenska) med mina rikssvenska vänner. *COO, Tyskland.*

Jag är som vilken anställd som helt, bara det att jag råkar kunna lite flera språk än de andra. Jag talar mest engelska, men på arbetet är det mest tyska som gäller. *Kosmetolog, Österrike.*

Svenska språket hade stor betydelse för nordiska kontakter i Latinamerika. Jag har jobbat rätt mycket med svenskar från Sverige. *Ekonom, Venezuela*

Må vara att exemplen ovan har vissa begränsningar, eftersom man kan anta att de som nåddes av frågelistan hyser ett visst intresse för Svenskfinland och svenska språket. Många är språkkunniga och resursstarka med framgångsrik yrkeskarriär. Det finns säkert även andra erfarenheter, som här inte kommer fram.

Oberoende av var man verkar, eller vilket arbete man har, växer ändå bilden fram av den finlandssvenska flyttaren som en språkkunnig och språkmedveten individ, som är attraktiv på arbetsmarknaden, där språk- och kulturkompetenser är till fördel. Skulle vi se på flyttningsströmmen till Sverige skulle antagligen fler språkligt resurssvaga flyttare synliggöras.

## 6. De sociala nätverken

Ett intressant fenomen man stöter på i samband med resor är att detta med härkomst och identitet fungerar som ringar på vattnet. Hemma upplever man kanske inte någon speciell samhörighet med folk från grannkommunen eller grannregionen. Men möter man samma människor på en badstrand på Mallorca, på en pub i London, på en vildmarkssafari i Afrika eller på en kryssning i Karibien uppstår plötsligt en känsla av samhörighet. Och likt ringarna på vattnet sprids cirklarna. Plötsligt kan en dansk i Tokyo, en norrman i Los Angeles eller en tysk i Sao Paolo upplevas som en avlägsen släkting.

Ju mera den nya omgivningen avviker från det egna kulturella bagaget, desto större ödesgemenskap verkar man få. Om därtill språket förenar kan vänskapen vara konfirmerad.

Finlandssvenskar får, tack vare språket, en brobyggande roll i skandinaviska möten. Finlandssvenskarna inlemmas i den nordiska gemenskapen och inte emot deras egen vilja. Fastän umgängesspråket kan vara engelska, eller ett blandspråk, finns en gemensam nordisk identitet.

Först och främst är man intresserad av att stöta på folk från den egna hemorten eller regionen. Ofta känner man dessutom till vilka andra med samma regionala bakgrund som kan tänkas bo i den nya miljön. Man kanske till och med har blivit värvad eller lockad att flytta i bekantas eller släktingars spår.

Idag är det enkelt att skapa kontakter via sociala medier. Det har uppstått finlandssvenska Facebook-grupper åtminstone i London, Bryssel och München. (En del av svaren i Tur och retur-frågelistan kom tack vare information via sociala medier.)

Men, som vi ser nedan, finns det även finlandssvenskar i utlandet som helt undviker att beblanda sig med andra finländare eller svenskspråkiga. Man är i utlandet för att lära sig mera om lokala kulturer och lära känna nya människor, inte för att gå in i någon bubbla med likasinnade hemifrån. Det är inte heller ovanligt att invandrare sluter sig samman, utan närmare kontaktytor med lokalbefolkningen. Partners kulturella hemvist spelar givetvis också en avgörande roll för umgängesvanorna.

På fritiden umgås jag mycket med österbottningar och oss emellan ser man skillnad på varifrån i Finland vi kommer, alla försöker tala sin dialekt. *Norge*.

Det finns ett stort gäng finlandssvenskar i Oslo. *Norge*.

Har flera vänner från de nya länderna, men bara ett par som är finlandssvenskar. *Danmark*.



Umgås med norrmän och svenskar, skönt, ingen "ankdammskänsla". *Norge.*

Saknar finlandssvenskar och framför allt österbottningar. *Norge.*

Jag umgås med andra nordbor, men finlandssvenskarna är i majoritet. *Danmark.*

Jag har inte behov av kontakter till andra finlandssvenskar, men är med i en grupp finlandssvenskar och ålänningar närmast pga eventuella jobb-möjligheter. *Danmark.*

Jag tror att jag är den enda finlandssvensken i Lodz. Umgås med finnar, svenskar och polacker jag känner via jobbet. *Polen.*

De första 2-3 åren hade jag flera finlandssvenska vänner, men de flesta har flyttat hem igen. Är fortfarande med i Facebook-gruppen finlandssvenskar i London. *Storbritannien.*

Jag umgås med finlandssvenskar jag träffat på Facebook. *Storbritannien.*

Min pojkvän är engelsk, men annars umgås jag mest med svenskar, tyskar och finlandssvenskar. *Storbritannien.*

På kontoret finns ett par finländare, men mest umgås vi med tyskar, förutom distanskontakter med släkten. *Tyskland.*

Jag skäms lite över att jag är finländsk, men inte kan prata finska längre. Därför umgås jag hellre med svenskar. *Tyskland.*

Jag har en stor vänskapskrets bestående av finländare, såväl finskspråkiga som finlandssvenskar. Det finns många finlandssvenskar här. *Belgien.*

Jag delar lägenhet med en finlandssvensk kompis och är med i en finlandssvensk förening. *Belgien.*

Vi finlandssvenskar håller ganska bra kontakt, men sluter oss ändå inte i vår egen krets, som en del andra. *Belgien.*

Jag umgås mest med tyskar men också med en grupp finlandssvenska kvinnor i München som kallar sig "flyttfåglarna". Den kontakten är viktig,

eftersom vi förstår varandra och kan dela vår frustration över vissa fenomen i det tyska samhället. *Tyskland.*

Mest arbetskollegor, svenskar, finnar och ett par finlandssvenskar dök upp på en nätverksträff jag arrangerade. *Israel.*

Mina egenvalda vänner är till största delen andra utlänningar, och de närmsta är finlandssvenskar och svenskar. *Israel.*

Jag umgås med finsktalande finländare i Istanbul, en finlandssvensk familj och med turkar, som jag talar engelska eller turkiska med. *Turkiet.*

Vi umgås med en del kolleger och andra finländare. *Jordanien.*

Det finns bara en annan finlandssvensk barnfamilj här så vi umgås med de finska familjerna också. *USA.*

Min man är svensk och våra vänner till stor del rikssvenskar och finlandssvenskar. Utomlands blir det också en naturlig vi-känsla mellan oss och andra nordbor. T.ex. danskar inkluderar oss i sina kretsar, trots att vi talar engelska sinsemellan. *USA.*

Till vardags talar jag spanska, tyvärr finns här ingen jag kan tala svenska med. Men ibland känner jag mig väldigt finlandssvensk. *Mexiko.*

Det som närapå revolutionerat möjligheterna att ha regelbunden kontakt med familj och bekanta i hemlandet är Skype och sociala medier. Många har dagliga, eller åtminstone veckovisa kontakter med familjen, främst föräldrar och syskon.

Inte minst för de finlandssvenskar som inte på arbetsplatsen eller under fritiden har möjlighet att tala svenska är denna kontakt viktig även med tanke på att upprätthålla modersmålet som ett levande och använt språk.

En viktig faktor spelar även massmedierna här. Många följer med den digitala versionen av hemortens finlandssvenska dagstidning och Svenska Yles hemsidor är ofta frekventerade av finlandssvenskar i exil. Hindren är mycket små idag, om man bara har intresse för en öppen kontaktlänk till hemlandet och hemregionen.

## 7. Mötet med okunskapen

Den finlandssvenska identiteten förefaller vara stark bland de utflyttade. Naturligtvis kan man hävda att de som har täta kontakter till släkten och till hemlandet har en större benägenhet att svara på en enkät som primärt riktar sig till finlandssvenskar i utlandet.

Samtidigt kan man anta att man i en ny miljö medvetandegörs om sin egen identitet, eftersom den speglas mot en annorlunda omgivning. Det är i denna spegling man noterar särdrag i den egna sociala, kulturella och språkliga bakgrunden. I s.k. small talks när olika kulturer möts ställs ofta frågor om härkomst. Finlandssvenskarna får då ofta en följdfråga om man signalerat att man kommer från Finland, men ändå behärskar svenska, eller inte har en finsk intonation på engelska, franska eller något annat språk.

Många finlandssvenskar börjar då, mång- eller fåordigt, berätta om Finlands tvåspråkighet, svenska skolor och medier, eller så drar man en kortare föreläsning om Sveriges och Finlands gemensamma historia.

Att kunskapen om finlandssvenskarna och Svenskfinland är dålig även i grannlandet Sverige finns det många vittnesmål om. Det är inte bara vandringshistorier, att svenskar förvånas över att man lärt sig svenska så snabbt (i Sverige), att man talar en så god svenska trots den finska språkmelodin (!) o.s.v. Detta trots att "ambassadörer" som Mark Levengood, Herman Lindqvist, Stefan Ingves, Sune Mangs, Lill Lindfors, Yrsa Stenius och författare som Jörn Donner, Kjell Westö, Tuva Forsström och inte minst Mumintrollen gjort sitt för att skingra okunskapens dimmor i Sverige.

Mot den bakgrunden är det inte förvånande att man även i andra nordiska länder, som i Norge och Danmark, lever i okunskap om svenskans roll i Finland. I andra europeiska länder är också okunskapen stor, fastän de själva kan ha språkminoriteter inom sina nationsgränser. En del finlandssvenskar i utlandet ger aldrig upp, de bjuder på en faktabaserad föreläsning, medan andra bara inte orkar skingra okunskapen. Men att det finns en vilja att berätta kan man inte ta miste på.

Många har haft svårt att förstå att jag inte kan finska fast jag kommer från Finland. Det har jag fått förklara många gånger. *Sjukskötare, Norge.*

Ingen norrman fattar vad en finlandssvensk är, får samma kommentarer som i Sverige: "Hur kommer det sig att du kan svenska/norska så bra?" *Ingenjör, Norge.*

Ingen vet om att finlandssvenskar existerar och ingen förstår varför det är så lätt att förstå mig och blir chockerade av att jag pratar norska utan finskt uttal. *Bibliotekarie, Norge.*

Jag har förklarat vad finlandssvenskar är minst 100 gånger och som stolt finlandssvensk känner man sig lätt kränkt, vet folk verkligen ingenting om Nordens skönaste minoritet? *Studerande, Danmark.*

Då jag försöker förklara min minoritetsställning som finlandssvensk så möts jag av frågetecken, liksom ingen kan förstå att vi talar svenska hemma, men arbetar på finska, trots att det förekommer även annanstans, Kanada, Schweiz och Belgien. *Tjänsteman, Italien.*

Jag känner mig nu mer som finlandssvensk, mindre österbottnisk. Detta eftersom man kanske orkar dra historien om finlandssvenskar och den historien är viktig för mig, men varifrån i Finland känns mer irrelevant. *Forskare, USA.*

Jag håller ALLTID en liten historielektion för dom som vill (och inte vill!) lyssna, om vad det innebär att vara finlandssvensk. Jag vet inte hur många gånger jag fått förklara fenomenet, men missförstå mig rätt: jag är väldigt mån om att folk ska veta exakt varifrån jag kommer och väldigt stolt när jag berättar om mitt ursprung. *Fitnessinstruktör, Australien.*

Finlandssvensk identitet kan man bära med sig, även om man inte passar in i epitetet "typisk finlandssvensk":

Att vara finlandssvensk är för mig väldigt unikt, eftersom det ingår i min "isbrytare" när jag introducerar mig för folk. Jag behöver bara tala med grannarna på andra sidan Bottniska viken för att känna att jag har något att lära dem. Mina isbrytare brukar vanligtvis lyda på följande vis: - Varifrån är du? — Från Finland. — Så du talar finska? — Nej, svenska. — Så du är från Sverige? — Nej, jag är adopterad från Hongkong. — Så du talar kinesiska? - Nej, för jag har bott i Holland största delen av mitt liv. — Så du är holländare? — Nej, finlandssvensk. — Så du bor i Finland? - Nej, i Brasilien! — Kan du ta om det hela? *Ingenjör, Brasilien.*

## 8. Finlandsbilden

De flesta finlandssvenskar i utlandet (åtminstone de som svarat på frågorna) verkar ha en bra koll på läget i Finland. Man kommunicerar ofta med släkt och vänner via sociala medier, men besöker Finland regelbundet, inte minst i semestertider och man tar del av nyheter från Finland via tidningarnas och Yles webbsidor. Det är, dessvärre, en ganska pessimistisk och dyster bild av Finland som växer fram när man lyssnar in vad finlandssvenskarna i utlandet har att säga om Finland av idag.

På avstånd ser Finland inåtvänt, inskränkt och ovälkomnande ut. *Man, födelseår 1968, Norge.*

Finland och särskilt dess samhällsklimat har utvecklats till det sämre. *Man, 1968, Danmark.*

Verkar gå utför om folk faktiskt känner sig mer hotade i sitt modersmål (svenska). *Man, 1987, Brasilien.*

En tendens till främlingsfientlighet, vilket är fruktansvärt sorgligt. *Kvinna, 1986, Australien.*

Tycker det är förskräckligt hur rasismen har spridit sig. *Kvinna, 1989, England.*

Det är lätt att få bilden av finlandssvenskheten som hotad då man följer med utvecklingen utifrån. *Man, 1975, England.*

Jag upplever att Finland och den finlandssvenska situationen har förändrats till det sämre sedan jag flyttade, allt verkar bli sämre och dyrare. Många finnars hat mot det finlandssvenska förbättrar inte situationen heller. *Kvinna, 1970, England.*

Toleransen i samhället har minskat. *Kvinna, 1976, Belgien,*

Jag tycker att Finland har ändrats drastiskt under de två år jag varit borta. Regeringspolitiken har sparat ur och främlingsfientligheten vuxit. *Kvinna, 1984, Belgien.*

Jag upplever att samhällsklimatet blivit kallare och hårdare och det verkar vara helt okej att komma med all världens påhopp gentemot det svenska. *Kvinna, 1985, Belgien.*

Hela samhällsklimatet har blivit väldigt pessimistiskt. *Kvinna, 1982, Tyskland.*

Finland har blivit mer rasistiskt och värdekonservativt sedan vår flytt. *Kvinna, 1974, USA.*

Finland verkar att stå stilla, finns ingen framtid för min generation. *Kvinna, 1989, Italien.*

Men de finns även de som har andra infallsvinklar, även om grundsynen är pessimistisk.

Det är nog jag som förändrats. *Kvinna, 1961, Turkiet.*

Finland känns relativt oförändrat, men jag har aldrig trivts med den finländska mentaliteten och samhällsklimatet. *Kvinna, 1981, Island.*

Jag upplever att både Finland och finlandssvenskheten har förändrats. Finland har utvecklats mycket som turistdestination, men politiken har blivit hårdare. Finlandssvensk kultur verkar blomstra (t.ex. Strömsö på teve) och humor och musiken har utvecklats. *Kvinna, 1981, England.*

Intrycket liknar långt resultatet av den enkätundersökning tankesmedjan Agenda lät göra bland svenskspråkiga i Finland hösten 2018 om språkklimatet och hur det är att leva som svenskspråkig i dagens Finland. Resultatet av enkäten återspeglades även i rapportens titel "Som att åka rulltrappa åt fel håll" (Herberts, 2019). Här framgick att finlandssvenskarna allmänt upplever att språkklimatet blivit sämre och att detta fortgår. Man upplever en kollektiv besvikelse, för att inte tala om sorg, över att tvåspråkigheten alltför ofta försummas och att svenska språkets position ifrågasätts.

I Agendas enkät fanns också en fråga om man någonsin övervägt att flytta från Finland på grund av språkklimatet. Frågan ställdes alltså till finlandssvenskar som nu bor i Finland. Var femte svarare (21 procent) uppgav att de övervägt att flytta på grund av dåligt språkklimat. Det är en hög andel. Men man bör komma ihåg att finlandssvenskarna allmänt har en hög emigrationsbenägenhet och stark flyttningstradition, vilket gör att tanken att flytta funnits någon gång hos stora delar av befolkningen. Som en av ett flertal flyttningssaker är det naturligt att även den speciella språksituationen för finlandssvenskar befinner

sig i är en faktor, inte minst med tanke på att Sverige ligger närmast till hands för de flesta. Språkförhållandena och de utmaningar dessa innebär har lett till att tröskeln till Sverige är till och med lägre än till andra regioner i Finland.

## 9. Återflytt?

Tanken att flytta tillbaka till Finland kan ha funnits med i planerna ända från flytten. Att rörligheten underlättats möjliggör även snabba beslut om återflytning. Många har den optionen med sig i bagaget. Omständigheterna förändras, man får barn, eller inte. Arbetssituationen kräver flexibilitet, det tidsbundna kontraktet går ut, partnern är inte intresserad av att flytta till Finland, kanske föräldrarna behöver hjälp, någon nära anhörig insjuknar, hemlängtan blir stor eller så kan förankringen i det nya landet befästa eller så har man fått blodad tand, man bara vill se mera av världen, uppleva mera av nya, utforskade, spännande miljöer.

Liksom utflyttningsbeslutet baserar sig på push- och pull-faktorer, baserar sig också alternativet att flytta tillbaka till Finland på olika faktorer. De flesta har en klar plan för tillfället, men man är samtidigt öppen för förändringar i den egna eller i andras livssituation.

Först tar vi några svarare, som inte tänker flytta tillbaka. Några har assimilerats, eller av andra skäl väljer att stanna i utlandet, även om det innebär att man flyttar från nuvarande bostadsort.

### *Flyttar inte tillbaka*

Nej, stannar. *Man, Födelseår1960, Norge.*

Jag stannar, då finska samhället inte kan konkurrera med det norska. *Man, 1976, Norge.*

Vet inte vad som skulle få mig att flytta hem igen. Känner mig mer norsk än finsk. *Kvinna, 1987, Norge.*

Aldrig i livet! Jag ser Bryssel/Belgien som ett ställe att jobba i perioder. Har inte heller något intresse av att flytta tillbaka till Finland. Helst i så fall till Tyskland eller Danmark, eller varför inte USA. *Kvinna, 1984, Belgien.*

Jag utgår från att jag stannar i München, även om jag inte tänker på det. Barnen födda här. Vid skilsmässa skulle jag inte heller flytta tillbaka, eftersom det skulle bli svårt i och med barnen. *Kvinna, 1980, Tyskland.*

Jag kommer inte att flytta tillbaka till Finland, eftersom jag trivs i en storstad. *Kvinna, 1981, England.*



Jag tror inte att vi kommer att stanna i Australien för evigt, men jag tror inte heller att vi kommer att flytta tillbaka till Finland. *Kvinna, 1977, Australien.*

## ***Osannolik återflytt***

Ett antal flyttare har för avsikt att stanna i utlandet, men ser det ändå som inte helt uteslutet att de ändå flyttar tillbaka, i så fall av familjeskäl.

Ser ingen grund att flytta tillbaka till Finland. Vi har etablerat oss här i vårt nya hemland. Samtidigt kan det uppstå situationer som kräver att man flyttar. *Kvinna, 1974, Norge.*

Jag kommer att stanna i Norge. Det enda som skulle få mig att flytta tillbaka är om jag är pensionär eller att min man dör. *Kvinna, 1977, Norge.*

Jag kommer nog att stanna om jag får jobb efter disputationen, men om jag fick en tjänst i Finland skulle jag nog överväga återflytt. *Man, 1984, Norge.*

Jag kommer att stanna i Norge eller i Sverige. Kommer nog inte att återvända till Finland så länge jag har en svensk man, såvida jag inte får ett jobb som försörjer oss båda. Vill inte att han skall behöva stressa med att lära sig finska. *Kvinna, 1984, Norge.*

Jobsituationen och lönen är för tillfället dålig i mina ögon i Finland idag, så jag väljer att fortsätta jobba i Norge. *Kvinna, 1989, Norge.*

Att fortsätta arbeta utomlands lockar. Det finns ingen efterfrågan på mina kompetenser i Finland, så blicken riktar mot Norden eller internationellt. Men ett intressant uppdrag på lämplig ort kunde få mig att flytta tillbaka. *Man, 1968, Danmark.*

Det beror på hur det ser ut med jobb. För både min man och mig är intressanta jobb viktigt. *Kvinna, 1968, Danmark.*

Man skall aldrig säga aldrig, och situationerna och preferenserna ändras konstant, men just nu är en flytt tillbaka inte ett alternativ. *Man, 1982, Danmark.*

Jag vet inte, kanske flyttar jag till ett annat land än Finland. Studierna påverkar. Skulle återvända till Finland p.g.a. kärlek, saknad av Helsingfors,

sjukdomsfall i familjen eller projekt jag vill vara med i. Att få barn i ett annat land än Finland har jag inte tänkt utförligt på. *Kvinna, 1989, Danmark.*

Jag kommer nog att bo i det land som erbjuder bäst jobb som läkare. Dock lägre skatt i Finland än i Danmark. Min pojkvän (dansk) har ju också en åsikt jag måste förhålla mig till. *Kvinna, 1993, Danmark*

Ja, jag kommer att stanna här. Skulle troligen flytta någon annanstans i stället för Finland, ifall det blev livsnödvärdigt att flytta. *Kvinna, 1981, Island.*

Det skulle kännas orättvist att släpa pojkvännen till Finland – jag talar ju engelska, men han varken svenska eller finska. Om något skulle få mig att vilja flytta hem så är det väl det urdåliga engelska skolsystemet, för man vill nästan fara och gömma sig när man tänker på att man kanske blir tvungen att skicka dit sina framtida barn. I något skede blir det väl aktuellt att fundera på hur mor och far klarar sig därhemma, men vi är alla unga för sånt ännu! *Kvinna 1989, England.*

Om mitt liv fortsätter som nu kommer jag att under mitt yrkesverksamma liv att stanna i mitt nuvarande hemland. Om mitt förhållande, Brexit eller något annat stort kunde få mig att flytta, men inte nödvändigtvis till Finland, Norden lockar mera. *Man, 1975, England.*

Jag har inga planer på att flytta till Finland, finns inget som lockar mig dit. Om jag flyttar tillbaka blir det nog efter pensionen, när jag känner att jag inte kan bo själv längre. *Kvinna, 1970, England.*

Till Finland bara om något dramatiskt skulle hända i familjen. *Kvinna, 1980, Irland.*

Orsaker till att jag knappast flyttar: brist på finskakunskaper, brist på relevanta jobb, brist på berg i hemtrakterna. *Kvinna, 1987, Frankrike.*

För stunden inga planer, bara om jag skulle skilja mig. *Kvinna, 1989, Frankrike.*

Väntar som bäst vårt första barn, min man är tysk. Ifall min familj skulle behöva mig hemma skulle jag flytta. Också ifall jag och min man skulle skilja oss. *Kvinna, 1987, Tyskland.*

Antagligen stannar vi här, eller flyttar till USA. Om min israeliske sambo insisterade på flytt till Finland (vilket han inte kommer att göra) skulle jag säkert vara väldigt positiv till återflytt. *Kvinna, 1977, Israel.*

Möjligen. Om Finland håller akt om sin fina utbildning samt kulturverksamhet, hälsovård och solidariska värderingar och om Finland förbättrar arbetsmöjligheter för utlänningar (min man amerikan) kan vi tänka oss att flytta någon gång. *Kvinna, 1974, USA.*

Om jag skulle vara ensam, skulle jag överväga att flytta till Finland. *Kvinna, 1977, USA*

## **Sannolik återflytt**

Sedan hittar vi också en ganska stor grupp som ser det som sannolikt att en återflytt kan bli aktuell. Det handlar om barnens skolgång, egen pensionering och trygghet på gamlas dar. Någon vill komma hem för att vända och planera nya utlandsvistelser.

Troligen kommer jag att flytta igen, men vart vet jag inte. Om jag skulle flytta till Finland kanske det skulle vara på grund av mina föräldrar. *Kvinna, födelseår 1998, Mexiko*

Jag kommer att bo här medan barnen är små. När de är stora och jag är pensionär kanske vi flyttar till Åland igen. Jag vill gärna flytta med min (norske) man också, viktigast att vi bor nära barnen. *Kvinna, 1977, Norge.*

Vet inte. Tar ett år i taget. Om jag plötsligt skulle bli dödssjuk eller om någon i familjen behöver hjälp skulle jag kanske flytta. Trött på att bygga nya sociala nätverk. *Kvinna, 1983, Norge.*

Om/när marknaden börjar dra i Finland och att bostadsbubblan spricker kan vi "börja om". *Man, 1983, Norge.*

Jag har som målsättning att jobba utomlands en tid och möjligen återvända i framtiden. Ett bra arbetserbjudande eller att någon i familjen skulle bli allvarligt sjuk skulle få mig att flytta nu. *Man, 1990, Danmark.*

Vi funderar på att flytta till Åland för att leva lite enklare och lugnare och närmare våra familjer, men vi har inte bråttom. *Man, 1981, Danmark.*

Jag är inte så säker på var jag och min partner skall bo. Vi har talat om att flytta tillbaka till Finland. Det skulle vara p.g.a. min hemlängtan och min nära relation till släkt och vänner. *Kvinna, 1986, Danmark.*

Skulle vi båda finna jobb i Finland, så varför inte, men just nu verkar Sverige vara ett lämpligare ställe. *Kvinna, 1985, Estland.*

Pensionär i Finland, om inget oförutsett inträffar. Men jag trivs bäst utanför Finland. Stannar borta så länge som möjligt. *Kvinna, 1952, Belgien.*

Stannar tills kontraktet tar slut. Men jag har ingen brådska tillbaka till Finland, då jag stortrivs i en inspirerande miljö. *Kvinna, 1987, Belgien.*

För tillfället stannar jag i Wien, bra jobb, underbara vänner. Jag har inte värst mycket funderat på att flytta tillbaka, men jag tror att när/om jag gör det blir det nog först senare. Tycker om friheten. *Kvinna, 1989, Österrike.*

Jag har ingen aning om vad som kommer att ske närmast, jag flyttar gärna om jag får jobb som motsvarar min utbildning och som verkar intressant. Men man vet aldrig vart livet bär en. *Kvinna, 1989, Italien.*

Kanske blir det aktuellt att flytta till Finland när jag bildar familj. För barn är Finland mycket bättre. *Kvinna, 1985, Tyskland.*

Den finska skolgången har ett gott rykte, så det skulle vara en bidragande orsak. *Kvinna, 1977, Frankrike.*

Jag och min flickvän är ute på äventyr för tillfället. Att flytta hem kan bli aktuellt då det blir dags att skaffa familj. Men Köpenhamn, Stockholm och Österrike kan också vara alternativ. *Man, 1987, Kanada.*

Det som kanske skulle kunna få mig att flytta tillbaka vore om jag gifte mig med någon från Finland, men som singel kan jag utforska världen. *Man, 1987, Brasilien.*

## ***Ja, flyttar tillbaka!***

Och slutligen en grupp, som om inte börjat packa, så i alla fall har målet klart, att flytta tillbaka till Finland. Barnens skolgång är ett viktigt skäl, att arbetskontraktet tar slut ett annat.

Vi har som långsiktig plan att flytta tillbaka till Finland. Min norske man trivs i Finland och behärskar både svenska och finska imponerande bra. Vår tanke är att återvända när det blir aktuellt med skolgång för vårt (våra) barn. *Kvinna, 1983, Norge.*

Ja, när man har barn i skolåldern. *Man, 1985, England.*

Kommer antagligen att stanna så länge jag är med i arbetslivet, men flyttar säkert tillbaka som pensionär. Sommarstugan, familjen och vännerna drar. Men glad över att inte bo i Finland just nu. *Kvinna, 1976, Belgien.*

Jag har planer på att flytta hem när mitt äldsta barn börjar skolan, eftersom skolsystemet här är orättvist och elitistiskt. Men vet inte om min tyske man får jobb. *Kvinna, 1982, Tyskland,*

Jag tänker flytta tillbaks. Jag bor här bara för att jag blev erbjuden jobb och var arbetslös i Finland. *Man, 1982, Polen.*

Jag flyttar hem igen i sommar, blev befördrad på jobbet jag är tjänstledig från. Jag hade velat stanna i fem år, nu blev det två, men hellre det än 20. *Man, 1967, Italien.*

Min pojkvän fick just ett nytt jobb med bra inkomster så vi åker nog inte i alla fall nu. Men efter det är nog Finland på tapeten. Hade som dröm att också åka till Asien och USA men de planerna har nog slopats. *Kvinna, 1988, Förenade Arabemiraten.*

I och med att jag nyligen flyttat till Dubai stannar jag nog några år. Men köpte lägenhet i Helsingfors, men stannar nog här tills den ekonomiska situationen i Europa ändrar... *Kvinna, 1978, Förenade Arabemiraten.*

För många är det ett pusslande, med arbete, primärfamiljens behov, släktens behov och förväntningar, barnens skolgång, den ekonomiska situationen hemma och borta och även samhällsklimatet.

## 10. Återflyttare: Därför!

Även en del återflyttare hade svarat på frågelistan Tur och retur. Man kan utgå från att de återflyttare som valt att svara på frågorna om flyttning och återflyttning fortfarande identifierar sig som flyttare. En del hade nyligen återvänt, varför flyttningen var aktuell, andra hade stannat länge tid i utlandet och därför har en stark identifikation med att vara återflyttare. I skaran fanns även en grupp återflyttare som hade stannat en ganska kort tid, men ändå ville dela med sig av sina erfarenheter.

Eftersom gruppen är tämligen heterogen är det svårt att kvantifiera svaren. Här växer snarare fram en bred bild av olika flyttare och olika flyttningsmönster. Men i stort är det ånyo arbete, hemlängtan och familjens prioriteringar som samverkat.

Några kom tillbaka för att man erbjöds jobb i Finland.

Drömjobbet i åländska skärgården, det var ett tungt beslut att ta, men jag kunde inte tacka nej. *Kvinna, födelseår 1984, återflyttat från Norge.*

Min tanke var att stanna två år eller så, men så blev jag uppringd och erbjuden ett arbete jag gärna ville ha. *Kvinna, 1982, Norge.*

Vi flyttade till Finland pga att min man fick jobb i Finland. Men jag skulle inte ha något emot att bo i Tyskland, där jag som kroniskt sjuk blir bättre omhändertagen. *Kvinna, 1981, Tyskland.*

Vi kom tillbaka för att jag erbjöds ett verkligt bra jobb. Min fru ville också uppleva kulturen och lära sig förstå varför jag inte vill bo här permanent. "Det är ett underbart land, men varför är människorna så oförskämda, buttra eller avundsjuka?" frågar hon sig. *Man, 1970, Australien.*

Andra flyttade planenligt tillbaka, då utlandskontraktet tog slut, ibland tidigare än man hade tänkt sig.

Mitt uppdrag var slutfört, man behövde mig inte längre. *Man, 1980, Ryssland.*

Ursprungligen var uppdraget tänkt som 2 år, men efter 1½ år blev jag hemskickad då ägarna blev oense. *Man, 1948, Jordanien.*

Efter utlandsvistelsen har en del fått blodad tand, och planerar nya utlandsvistelser.

Vi flyttade tillbaka efter totalt 7 år utomlands, men möjligheterna är dock bättre utomlands, så vi kommer att återvända till utlandet igen. *Man, 1980, England.*

Familjeskäl dominerar som återflyttningsorsak bland en grupp svarare, oftast kvinnor. Man har saknat ett socialt sammanhang, man har längtat efter familjen och man stod själv i beråd att bilda familj, eller att barnen skulle inleda sin skolgång.

Vi flyttade tillbaka till hemstaden efter att vi fått vårt andra barn och ville bo närmare mor- och farföräldrarna, och min man fick jobb på hemorten. *Kvinna, 1973, Norge.*

Jag flyttade hem efter tre år eftersom jag fick barn med en finlandssvensk man. Hade stannat om jag inte fått barn, också om jag fått barn med en norsk man. *Kvinna, 1980, Norge.*

Vardagskontakten till familjen är främsta orsaken till att jag för tillfället bor i Finland. Men här är folk mer intresserade av "hur det är att vara i Finland igen" hellre än "hur det varit utomlands". *Kvinna, 1971, Norge.*

En stor orsak till att jag flyttade tillbaka till Finland var att jag saknade mitt sociala sammanhang. Jag har haft väldigt roligt i Helsingfors sedan jag flyttade tillbaka. *Man, 1981, Danmark.*

Vi visste att vi i något skede skulle flytta tillbaka för att vårt barn skulle ha tätare kontakt med sina mor- och farföräldrar. *Kvinna, 1976, Tyskland*

Jag fick en pojkvän som bodde i Finland och efter ett år bestämde jag mig att flytta tillbaka, jag hade ingen speciell stabilitet eller givande arbetsituation. *Kvinna, 1983, England.*

Flyttade hem efter fem år, valet stod (mentalt) mellan att stanna för gott eller flytta hem. Ville inte bo så långt från syskon och släkt, skulle också blivit svårt att senare skapa karriär i hemlandet. *Kvinna, 1973, Irland.*

Jag flyttade tillbaka när mina morföräldrar åldrades och började bli i dåligt skick. Finland började locka som något exotiskt. *Kvinna, 1982, Spanien.*

Vi fick vårt första barn för ett år sedan och ville bilda vår nya familj i Finland. *Kvinna, 1987, Kanada.*

Släkten och vännerna fick oss att flytta tillbaka. Min man jobbar fortfarande för samma företag. *Kvinna, 1981, USA*

För återflyttarna (i detta projekt) verkar pull-faktorerna vara utslagsgivande. Man flyttar *till* något, till en ny eller nygammal arbetsplats, man flyttar till släkt och vänner, inte primärt från någonting. För många var återflyttningen noga planerad, ibland genom arbetskontrakt, ibland som ett inplanerat skede i livscykeln. Att flytta idag är sällan ett definitivt och slutgiltigt beslut, det handlar snarare om en flexibel rörlighet i en värld, som möjliggör och till och med uppmuntrar rörlighet.



# 11. Sammanfattning

De svenskspråkigas andel av emigrationen från Finland under hela 1900-talet uppgick till 20–25 procent. De svenskspråkigs utflyttning har med andra ord varit 2–3 gånger större än de finskspråkigas. Snart två decennier in på 2000-talet kan vi konstatera att denna flyttningstradition håller i sig.

I denna deskriptiva rapport har de svenskspråkigas utflyttning under åren 2000–2017 studerats, med speciellt fokus på andra länder än Sverige.

Vi kan konstatera

- att 9600 finsk- eller svenskspråkiga i snitt årligen emigrerat och av dem var 1770 eller drygt 18 procent svenskspråkiga. Svenskspråkiga utgör 5,6 procent av alla finsk- och svenskspråkiga (och då andra språk alltså exkluderas). Finlandssvenskar har fortfarande tre gånger högre flyttningensbenägenhet.
- att av de svenskspråkiga flyttarna valde två av tre Sverige som destination, medan endast en av fyra finskspråkiga.
- att även om man exkluderar emigrationen till Sverige har svenskspråkiga en större flyttningensbenägenhet, speciellt till Norge och Danmark. Under slutet av perioden verkar dock Norges attraktionskraft ha avtagit något.
- att andra EU-länder samt Nordamerika är mera populära destinationer bland finskspråkiga flyttare än bland svenskspråkiga.
- att svenskspråkigas återflyttningensbenägenhet under perioden var drygt 50 procent, då de finskspråkigas var nästan 75 procent. Detta är nettosiffror och inte individuella flyttningensmönster.

Tack vare frågelistor (SLS, Tur och retur, 2016) till finlandssvenskar som flyttat eller återflyttat under den undersökta perioden har vi fått en inblick i flyttarnas val och vardag. Denna analys begränsade sig till de som flyttat till andra länder än Sverige. Vissa tendenser är tydliga.

Det framgår

- att den finlandssvenska flyttaren i regel är mångspråkig och att språkkunskaperna varit avgörande i yrkeskarriären. I skandinaviska sammanhang ser man sig som brobyggare mellan nordbor, i europeiska och internationella företag finns kompetens för att ha kontakt med samtliga nordiska länder.
- att orsakerna till flytten ofta är pull-betonade (Sverige-flyttarna nämner

oftare push-faktorer), man flyttar till, inte från.

- att möjligheter att studera eller förkovra sig eller få ett drömjobb samverkar med familjesituationen och en allmän nyfikenhet eller äventyrlust.
- att sociala medier underlättar anpassningen på den nya orten, genom Facebook-kontakter med likasinnade (inte sällan andra finlandssvenskar).
- att kontakten till hemlandet sker regelbundet via sociala medier och Skype-samtal samt tidningars och Yles webbsidor.
- att den svenskspråkiga identiteten verkar att stärkas i den nya miljön, många vill gärna berätta om sin finlandssvenska bakgrund, då okunskapen om finlandssvenskarna verkar vara stor, oberoende av land.
- att Finlandsbilden genomgående upplevs som negativ, inte minst vad gäller synen på invandrare och svenska språket och ett i övrigt hårdnat samhällsklimat.
- att intresse för återflyttning oftare kopplas till familjeangelägenheter, såsom barns skolgång, separation, anhörigas sjukdom, pensionering etc. En del återvänder efter att arbetskontraktet löpt ut, medan andra gärna vill flytta vidare till andra länder.
- att förutom släkt och vänner saknar man naturen, skärgårdsstugan och lugnet.
- att återflyttarna i materialet valt att komma tillbaka av familjeskäl, barnens skolgång, tidsbegränsat utlandsuppdrag eller hemlängtan.

Denna rapport är en bit i pusslet om de svenskspråkigas emigration och återflyttning. Många frågeställningar som dykt upp borde även följas upp i fortsatta studier. Flyttningsrörelsen bör naturligtvis kontinuerligt studeras, då trender och vanor snabbt kan förändras. En mera djupgående jämförelse av flyttare till Sverige och Norge respektive andra länder vore välkommen.

Samhällets och politikernas ansvar för att minimera emigrationens push-faktorer och optimera återflyttningens pull-faktorer bör också ägnas ett större intresse.

## Källor

- Hartonen, Olavi, Krister Björklund, Jouni Korkiasaari & Ismo Söderling (red.) (2016). *Migration i Finland och Europa. Handbok för lärare*. Vasa: Migrationsinstitutet, Centret för Svenskfinland.
- Herberts, Kjell (2019). *Som att åka rulltrappa åt fel håll. Om språkklimatet i Finland*. Helsingfors: Tankesmedjan Agenda.
- Kepsu, Kaisa (2016). *Hjärnflykt eller inte? En analys av den svenskspråkiga flyttningen mellan Finland och Sverige 2000 – 2015*. Pamflett 2/2016. Helsingfors: Magma.
- Kepsu, Kaisa & Blanka Henriksson (2019). *Hjärnflykt eller inte? Del II. Svenskspråkig ungdomsflyttning till Sverige: trender och drivkrafter*. 1/2019. Helsingfors: Magma.
- Lee, Everett S. (1966) A Theory of Migration. *Demography*, 3 (1), 47–57.
- Statistikcentralen (2001 – 2018). Opublicerat datamaterial över utvandring från och återvandring till Finland 2000 – 2017.
- Svenska litteratursällskapets arkiv (2016), *Frågelistan Tur och retur*, SLS 2306.

## Författaren

PL **Kjell Herberts** (f.1951) är sociolog och har verkat som forskare vid Institutet för samhällsforskning vid Åbo Akademi, både i Åbo och i Vasa. Herberts har ansvarat för en mängd enkätundersökningar bland finlandssvenskar. Det samlande temat i hans forskning har varit flerspråkighetens olika dimensioner, ofta med internationella utblickar. Herberts är sedan mars 2018 pensionerad från Åbo Akademi, men fortsätter som "fri" forskare.

